

Abdullah Can

**HERKES İÇİN KISA, KOLAY
EĞİTİM**

(Eğitimcilerin bilip sizin bilmedikleriniz)

Abdullah CAN

HERKES İÇİN KISA, KOLAY EĞİTİM

ISBN 978-625-7740-32-6

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2024, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Mart 2024, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Abdullah CAN

1962 yılında Bursa'nın Yenişehir ilçesinde doğdu. İkinci lisans programı olarak bitirdiği İngilizce Öğretmenliğinin ardından Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde "İngiliz Dili Eğitimi" alanında yüksek lisans, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde de "Eğitim Programları ve Öğretim" alanında doktora eğitimini tamamladı.

Üniversitede "Yabancı Diller" ve "Eğitim Bilimleri" bölümlerinde çeşitli dersler verdikten ve "Üniversitelerin Akreditasyonu" ile ilgili bazı idari görevlerde bulunduktan sonra 2017 yılında kendi isteği ile emekli oldu ve Mudanya'da, "bir sahil kasabasında emeklilik" hayalini yaşamaya başladı.

Yazarın bundan başka, "SPSS ile Bilimsel Araştırmalarda Nicel Veri Analizi", "İngilizce Öğretmenlerine Türkçe Hikâyeler", "Eğitim mi dediniz?" ve "Structural Analysis of the English Sentence" adlı kitapları vardır.

ORCID No: 0000-0003-4470-0634

ÖN SÖZ

Eğitim hakkında beni yazmaya isteklendiren nedenler var.

Birincisi, eğitim herkesin fikrinin olduğu bir konu. Herkes, aile içinde, okullarda bir şekilde eğitimden geçtiği için konu hakkında fikir sahibi. Ama misafirliğe gidildiğinde, sokakta gezerken ya da kahvede kâğıt oynarken, insanların “saat pilinin değiştirilmesi” ya da “damar yolunun açılması” hakkında konuştuklarını, bunun daha iyisinin nasıl yapabileceğine dair önerilerini duyamazsınız. Çünkü bazı işleri sadece, eğitimini almış ya da ustasının yanında çalışarak işi öğrenmiş kişiler yapabilir.

Ama bu, eğitim için geçerli değildir çünkü herkes bildiği bir şeyi başkasına anlatarak kendince öğretebilir.

Pazarda çürük domatesi diğerlerinin arasına sıkıştırılan, toplu taşıma aracında sizden çok genç olduğu halde size yer vermeyen, trafikte emniyet şeridini işgal ederek itfaiyeyi engelleyen kişileri sorun ettiğimizde, çözümünü eninde sonunda eğitimle ilişkilendiririz.

Ekonomik sorunların, sağlık sistemindeki aksaklıkların, dış politikada karşılaşılan açmazların da köklü çözümünün eğitimle ilişkili olduğuna dair bir inancımız vardır.

Hatta mutlu, huzurlu, bolluk içinde yaşamayı hayal ettiğimiz bir toplumsal yapının gerçekleşmesinin umudu da eğitimden geçer.

Bunlara katılıyorsanız, bu kadar çeşitli görevler yüklediğimiz, bu denli önemli beklentilerimizin olduğu her derdin devası eğitimin gerçekte ne olduğunu, bununla uğraşan profesyonel eğitimcilerin, yani öğretmenlerin neler bildiğini ve bu işi nasıl yapmaya çalıştıklarını bilmek de hakkınız olmalı. Onların bildikleri derken, Türkçe öğretmenin dilin kurallarını, matematik öğretmenin integrali, müzik öğretmenin notaları bilmesinden değil, bildiklerini öğretebilmek için neler bildiklerinden, işlerini nasıl yapmaya çalıştıklarından söz ediyorum.

Yıllarca, öğretmen yetiştiren fakültelerde öğretmenlere ayrıntılı biçimde dersini verdikten sonra, bu kez konuyla doğrudan ilgisi olmayan ama olup biteni de kabaca bilmek isteyenlere, becerebilirim, bir kapı aralamaya çalışıyorum. İnanın mesele sınıfta size ders anlatan öğretmende, kursta makrome öğreten eğiticide, askerde “üç köşe teşkili” yaptıran çavuşta gördüklerinizden çok daha fazlası. Ama sakın ola bu kitabı okuduktan sonra eğitimci olacağınızı falan da düşünmeyin. Eğitim böyle bir kitapla özetlenemeyecek kadar derin bir konu. Bu kitap ile sadece bir fikriniz olacak, konuyu önemseme derecenize göre, eğitimle ilgili olarak yaşadıklarınızı olması gerekenlerle kıyaslayıp, biraz daha nesnel değerlendirmeler yapabileceksiniz. Bir de, çoluk çocuğunuz, yeğeniniz falan varsa, onların eğitimleri konusunda biraz farkındalık kazanacaksınız.

Ama bir konuda, daha işin başında canınızı sıkayım. Eğitim öyle bir konudur ki, sorun olarak karşınıza çıktığında, çözümlü gene kendisi olduğu için, öte yandan da tohumlarının filizlenmesi de çok ama çok uzun zaman aldığı için, sizi bir açmaza sürüklüyormuş gibi görünür.

Kitapta, özet olarak, eğitimin toplumsal yapı içindeki yeri ve görevi, eğitimin nasıl bir bilim alanı olduğu, eğitilen insanın hangi gözle görüldüğü, eğitime ilişkin özelliklerinin neler olduğu ve bunların nasıl bir gelişim çizgisi izlediği, öğrenmenin ne şekillerde gerçekleştiği, eğiticilerin bunun için ne tür yöntem ve teknikler kullandığı ve ne tür sınavlar yaptığı gibi konular var.

Diğer kitaplarımda olduğu gibi bunun da arkasında eşim Seyhan Can'ın desteği, oğlum Oğuzhan Can'ın teşviki var. On yılı aşkın bir süredir PEGEM Ailesi de hep arkamda.

Hep dediğim gibi, bu kitapta da, eksikliklerin ve yanlışlıkların tüm sorumluluğu bana ait...

Dr. Abdullah Can
Mudanya 2024

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
Toplumsal bir kurum olarak eğitim.....	1
Gerçekten eğitim şart mı?	4
(Sorunlu) bir bilim alanı olarak eğitim	8
Eğitim, bilim alanları arasında nerede?	12
Biraz da eğitim terminolojisi	14
Eğitimin türleri de mi var?.....	21
Eğitim mi, öğretim mi?.....	24
Eğitim insana nasıl bakıyor?	26
Eğitimde davranış kategorileri	28
Bilişsel, duyuşsal ve devinimsel davranışların arasındaki sınırlar	30
Buzdağının görünmeyen kısmı: Bireysel farklar	32
Eğitim açısından bireyin gelişimi	35
Bilişsel (zihinsel) gelişim	38
Dil gelişimi	40
Ruhsal-cinsel gelişim	43
Ruhsal-sosyal gelişim	45
Ahlak gelişimi.....	50
İnsan ihtiyaçlarının sırası	54
Eğitim, zekâ ve “çoklu zekâ”	57
Nasıl öğreniyoruz?.....	63
Pavlov’un köpeği ne öğrendi?.....	65
Çaresizlik de öğrenilir mi?.....	68
Albert ve Peter ne öğrendi?	70
Uyaran ve uyarana karşı tepki arası ilişkiler.....	72

Bir garip “batıl inanç” olarak edim	74
Tepkiyi değil amacı öğrenme	76
Başkalarını gözleyerek öğrenme.....	79
Beyinde gerçekleşen öğrenme.....	82
Öğrenirken bilgiyi nasıl işliyoruz?	88
Deveyi yardan uçuran bir tutam ottur	94
Eğitimde ödül	96
Eğitimde ceza.....	99
İlkeli eğitim	102
Her yiğidin yoğurt yiyişi farklıdır.....	105
Öğretirken de her yiğidin yoğurt yiyişi farklı olabilir mi?	111
Eğiticiler için teknikler de var	116
Modelleri unutmayalım	121
Eğitimde rekabet mi, yoksa işbirliği mi?	127
Neden “Eğitim Sistemi” diyoruz?	132
Başarının ölçülmesi nasıl oluyor?	134
Hatasız ölçme olmaz.....	137
Ölçme tamam da “değerlendirme” ne demek?	140
Sınav test mi olacak?.....	145
Öğretmenler ne tür testler hazırlıyorlar?.....	148
Dört yanlış bir doğruyu nereye götürüyor?.....	156
Eğitimde teknoloji.....	161
Son sözler	165
KAYNAKLAR.....	168

Toplumsal bir kurum olarak eğitim

Toplumsal kurum derken; toplum halinde yaşamının ortaya çıkardığı ihtiyaçları **daha sistematik** ve **daha doyurucu** bir şekilde karşılamak için oluşturulmuş yapılanmalardan söz ediyoruz.

Örneğin, kişilerin nesillerini sürdürme istekleri ve temel biyolojik ihtiyaçlarını karşılama arzuları, **aile kurumunu** ortaya çıkarmış.

Uyuşmazlıkların adil biçimde çözümüne duyulan ihtiyaç **hukuk kurumunu** oluşturmuş.

Var olan bilgi birikimiyle yanıtlanamayan “Ölünce başıma neler geliyor?” gibi sorulara yanıt bulma ihtiyacı, iç huzur ve kişisel denetim ihtiyacıyla birleşince **din kurumu** çözüm olmuş.

Yaşadığımız dünyanın köklü sorunlarından birisi olan sınırlı kaynaklarla, neredeyse sınırsız olan insan ihtiyaçlarının karşılanması meselesi **ekonomi kurumunu** oluşturmuş.

Karmaşık toplumun yönetimi sorunu da **politika kurumunu** doğurmuş.

Kuşkusuz daha pek çok toplumsal kurumdan söz etmek mümkün ancak buradaki amaç, birkaç örnekle, toplumsal **kurum** kavramını açıklamaya çalışmakla sınırlı.

Asıl konumuzu oluşturan “**eğitim kurumunu**” ortaya çıkaran nedenlere yakından bakmadan önce “**toplum**” ve “**kültür**” kavramlarını açıklamamız gerekiyor.

Önce **toplumdan** başlayalım.

Toplum, çok kısa olarak; **ihtiyaçlarını karşılamak için etkileşen, sınırları belli bir coğrafyada yaşayan ve ortak bir kültürü paylaşan insanlar topluluğu** olarak tanımlanabilir.

Karşılıklı ihtiyaçların karşılanması konusunu biraz somutlaştırmak için bir uç örnek verelim: Eskiden sabah bir bardak süt içmek için ahıra gidip ineğinizi sağmak, sütü bir kaba koymak, iki odun atıp ocağı yakmak ve kaynattığınız sütü bardağa boşaltmak yetiyordu. En güzeli de isteyen bir kişi, bunu özel bir eğitim almadan sadece **gözlem** ve **taklit yoluyla** yapabiliyordu. Şimdi ise, sabahları masamıza gelen bir bardak sütün öyküsü, başlı başına bir roman olur: İneklerin barınakları, daha fazla süt için özel beslenme düzenleri, veteriner hekim kontrolleri, süt sağma makinesini imal eden sektör, pastörizasyon süreci, süt kutularının üretimi, kutuların ya da şişelerin filolarla marketlere taşınması, markette raf düzeninin ayarlanması... Şöyle bir bakıldığında, bugün her bir aşama başlı başına özel bir uzmanlığı veya beceriyi gerektiriyor. En kötüsü de bu becerilerin çoğunun, ineği sağıp ocağı yakmak gibi gözlenerek ve taklit edilerek öğrenilmesi mümkün değil.

Günümüzün toplumsal yapısında, farklı ihtiyaçlarımızı karşılayabilmek için birbirimizle etkileşmek zorunda kalıyoruz; çünkü özellikle maddi hayatı, tek başımıza kendi kendimize yeterek yaşayamayacak kadar karmaşık bir hale getirdik...

Toplumunu tanımlarken da, **ortak kültürü paylaşan insanlardan** söz ettik. Şimdi de **kültür** üzerinde uzlaşalım.

Burada geçen kültür, toplumsal gelişim sürecinde, **ya karşılaşılan sorunları çözdüğü ya da sorunların çözümüne katkı getirdiği veya yapılmakta olan işleri daha kolaylaştırdığı için; toplumların biriktirdikleri, iletişimle paylaşarak yaygınlaştırdıkları ve kendilerinden sonraki kuşaklara aktardıkları maddi olan veya olmayan her şeydir.**

Toplumun **dili, gelenekleri, alışkanlıkları, inançları, sanat ve eğlence anlayışı, yönetsel yaklaşımı, düşünce sistemi, kültürün maddi olmayan örneklerini oluştururken; mimari yapıları, araç gereçleri, ortaya koyduğu resim heykel gibi sanat eserleri de maddi örnekleri arasında sayılabilir.**

Ama kültür duraęan değildir. Zaman içinde deęiřir.

Örneğin, eskiden mahalle bakkalları ve bu bakkalların veresiye defterleri vardı. Şimdi bunun yerini alışveriş merkezleri ve kredi kartları aldı. Aybaşında bakkala veresiye hesabının zamanında ödenmemesinin yaptırımı ile kredi kartı borcunun ödenmemesinin yaptırımı da değişti. Geçmiřteki ve bugünkü durumumuzu kıyasladığımızda, **pek çok alanda** ne tür kültürel değişimler yaşandığını kolayca görebiliyoruz.